

Prof. Kārļa Dišlera XXI konstitucionālās tiesas procesa izspēles kāzuss (2019. gads)

I

[A] Kāzusā minētie fakti, personas un notikumi ir izdomāti. Arī konkrēti identificējamu amatpersonu raksturierzīmes un personība var nesakrist ar reālajām amatpersonām. Jebkāda apstākļu vai notikumu sakritība uzskatāma par nejaušu.

[B] Kāzuss ir balstīts uz tā publicēšanas brīdī spēkā esošajām Latvijas un starptautiskajām tiesību normām. Ja pēc kāzusa publicēšanas kādā tiesību nozarē mainās normatīvais regulējums, tajā skaitā normatīvais akts vai akti zaudē spēku vai tiek grozīti, tiek pieņemts vai stājas spēkā jauns normatīvais akts vai akti, šīs izmaiņas izspēles dalībniekiem nav jāņem vērā. Ja pēc kāzusa publicēšanas nacionāla vai starptautiska tiesa vai tām pielīdzināma institūcija (piemēram, Satversmes tiesa, Eiropas Savienības Tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ANO Cilvēktiesību komiteja vai citu valstu konstitucionālās, augstākās vai citas tiesas) pieņem autoritatīvu skaidrojumu kādai tiesību problēmai, tad šāds skaidrojums var tikt izmantots.

[C] Kāzusā aprakstītie viedokļi skaidro un raksturo pieteikuma iesniedzēja un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto normu, pozīciju. Izspēles dalībnieku juridiskajai analīzei nav pilnībā jāsakrīt ar kāzusā aprakstītajiem pušu viedokļiem. Izspēles dalībniekiem ir jāievēro prasījuma robežas, savukārt argumentācijas izvēlē viņi var darboties salīdzinoši brīvi (piemēram, ja tiek atrasti kādi kāzusā neminēti normatīvie akti, kuriem pretrunā varētu būt apstrīdētā norma, izspēles dalībnieki var pieteikumam pievienot arī šo normatīvo aktu analīzi).

II

1. Satīnija ir neliela valsts (apmēram 260 tūkstoši iedzīvotāju), kas atrodas Klusajā okeānā. Satīnija atrodas uz salas, ko ieskauj sniegbaltu smilšu klātas pludmales un palmu birzis. Tā ir bijusī kādas Eiropas valsts kolonija, kas 1959. gada 3. jūnijā ieguva neatkarību un tika proklamēta kā neatkarīga valsts. Tās ekonomika pamatā ir balstīta uz sandalkoka izstrādājumu, marmora un kokosriekstu eksportu uz dažām tuvākajām valstīm. Satīnijai nav vērā ņemamu ekonomisku vai citādu kontaktu ar valstīm Eiropā.

2. Prudencija Virtule ir juriste un uzņēmēja Latvijā. Pēc stāšanās laulībā ar ietekmīgo uzņēmēju Reini Virtuli 2003. gada rudenī viņi devās kāzu ceļojumā uz vairākām Klusā okeāna salām, tostarp pavadot vairākas dienas Satīnijas pludmalēs.

3. Reinis Virtulis savu rocību sākotnēji pelnīja, audzējot kažokzvērus. Kopš tā laika viņa uzņēmējdarbība ir paplašinājusies un aptver plašu spektru, piemēram, kravu tranzītu, aviopārvadājumus, saldumu ražošanu un dažādu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Dažādās publikācijās presē jau gadiem parādās norādes par R. Virtuli kā "oligarhu", kam esot liela teikšana vairākās politiskās partijās. Kopš 2017. gada preses un arī sabiedrības uzmanību ir piesaistījušas īpaši ciešas attiecības starp R. Virtuli un

Saeimas deputātu Austri Laiviņu. R. Virtulim pastarpināti pieder SIA “Kapteinis Grants”, kas ražo pastāvīgai dzīvošanai piemērotas “mājas-kuģus”. A. Laiviņš Saeimas debatēs vairākkārt ir izteicies par labu iespējai risināt Latvijā valdošo demogrāfisko krīzi, par valsts līdzekļiem jaunām ģimenēm iegādājoties “mājas-kuģus”, kas tām palīdzētu izvairīties no pienākuma maksāt nekustamā īpašuma nodokli, vienlaikus dodot iespēju nonākt pie savā īpašumā esošas dzīvesvietas. Presē vairākkārt ziņots arī par Laiviņa centieniem nākt klajā ar atbilstošu likumdošanas iniciatīvu.

4. 2017. gada 5. oktobrī iknedēļas žurnāls “Pilsētā Runā” publicēja vairākus rakstus, kas bija veltīti Virtuļa un Laiviņa saiknēm. Rakstos bija atsauces uz anonīmiem avotiem tiesībsargājošās iestādēs, kā arī citētas Virtuļa un Laiviņa savstarpējās sarunas jūgendstila savrupmājā Maizes ielā 16 (Rīgā), kurā atrodas Virtuļa birojs, un politiķu un uzņēmēju iecienītajā bārā “Sokrāts”. No rakstiem izrietēja, ka apmaiņā pret “māju-kuģu” lobēšanu Saeimā Virtulis slēptā veidā esot nodevis A. Laiviņam 40% SIA “Kapteinis Grants” daļu.

5. 2017. gada 1. novembrī Satīnijas Ārlietu ministrija nozīmēja Prudenciju Virtuli par savu goda konsuli Latvijas Republikā, par ko informēja Latvijas Republikas Ārlietu ministriju. 2017. gada 13. novembrī P. Virtule ieradās iepazīšanās vizītē pie Ārlietu ministrijas valsts sekretāra. Ministrijas amatpersona apsveica Virtuli ar nozīmējumu goda konsula amatā un novēlēja sekmīgu Satīnijas un tās pilsoņu interešu pārstāvēšanu Latvijā. Prudencija Virtule informēja Ārlietu ministriju, ka Satīnijas goda konsulāts atradīsies Rīgā, Maizes ielā 16.

6. 2018. gada 30. septembrī pie Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas izmeklēšanas tiesneša vērās Valsts policijas pārstāvis, lūdzot atļaut izdarīt kratīšanu Reiņa Virtuļa birojā Maizes ielā 16. Policijas pārstāvis norādīja, ka kratīšana bija nepieciešama kriminālprocesā, kas uzsākts par iespējamu tirgošanos ar ietekmi un kukuļdošanu. Procesa virzītājs uzskatīja, ka Reiņa Virtuļa birojā būtu iespējams atrast dokumentus, kas liecinātu par SIA “Kapteinis Grants” daļu slēptu nodošanu A. Laiviņam.

7. Izmeklēšanas tiesnesis, ielūkojoties datubāzēs, konstatēja, ka savrupmājā Maizes ielā 16 atrodas ne tikai Reiņa Virtuļa birojs, bet arī Satīnijas goda konsulāts. Tādēļ, ievērojot Kriminālprocesa likuma 184. panta pirmo un trešo daļu, izmeklēšanas tiesnesis vērās Ārlietu ministrijā, lai saņemtu Satīnijas goda konsules Prudencijas Virtules piekrišanu kratīšanai telpās, kurās atrodas konsulārā pārstāvniecība. 2018. gada 19. oktobrī goda konsule atbildēja uz Ārlietu ministrijas lūgumu, nepiekrītot kratīšanas izdarīšanai Maizes ielā 16.

8. Latvijas Republikas Ģenerālprokurors amatā uz pieciem gadiem iecelts 2015. gada 2. februārī. Viņam ir karstasinīga un aizrautīga cilvēka reputācija. No darba brīvajā laikā viņš nodarbojas ar kaitsērfingu un ieraksta hiphopa žanra mūziku ar skatuves vārdu MC Pants.

9. Uzzinājis par Prudencijas Virtutes nepieprišanu kratīšanas izdarīšanai Reiņa Virtuļa birojā, ģenerālprokurors nekavējoties sasauca preses konferenci, kuras gaitā viņš pievērsās vairākām politiskās dzīves aktualitātēm. Uzrunā žurnālistiem ģenerālprokurors kritizēja šauru grupu un cilvēku personisko interešu ietekmi Saeimā un norādīja uz Saeimas necieņu pret tiesu varu, ļaujot privātpersonām bloķēt izmeklēšanu valstiski svarīgos kriminālprocesos. Ģenerālprokurors informēja klātesošos, ka plānojot nekavējoties vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā, lai nodrošinātu demokrātiskai un tiesiskai valstij pienācīgu korupcijas izmeklēšanu. Uzrunas nobeigumā ģenerālprokurors parafrāzēja Raini: “Vēl cīņa nav galā un nebeigsies, tev, tiesnesi, ģenerālprokurors palīgā ies!”

10. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu un 17. panta pirmās daļas 5. punktu, 2019. gada 20. martā Ģenerālprokurors vērsās Satversmes tiesā ar pieteikumu par lietas ierosināšanu, apstrīdot Kriminālprocesa likuma 10. panta, ciktāl tas attiecas uz goda konsulārajām pārstāvniecībām, 119. panta un 184. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 92. pantam, kā arī tiesiskuma principam. Viņš lūdza apstrīdētās normas atzīt par spēkā neesošām kopš 2018. gada 30. septembra. Satversmes tiesas 2. kolēģija 2019. gada 19. aprīlī ierosināja lietu Nr. 2019-Dišlers-01 “Par Kriminālprocesa likuma 10. panta, ciktāl tas attiecas uz goda konsulārajām pārstāvniecībām, 119. panta un 184. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 92. pantam, kā arī tiesiskuma principam”.

11. 2019. gada 20. aprīlī ģenerālprokurors, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmo daļu un uzsverot to, ka lietā ir skartas būtiskas kriminālprocesuālās intereses, vērsās Satversmes tiesā ar lūgumu par pagaidu noregulējumu – atļauju veikt kratīšanu pirms nolēmuma pieņemšanas lietā Nr. 2019-Dišlers-01. Satversmes tiesa rīcības sēdē izlēma lūgt pieteikuma iesniedzējam un institūcijai, kas izdevusi apstrīdētās normas, iesniegt rakstveida apsvērumus par lūguma par pagaidu noregulējumu pieļaujamību un pamatotību. Rīcības sēde arī izlēma, ka lūgums par pagaidu noregulējumu tiks izlemts pēc pieteikuma iesniedzēja un institūcijas, kas izdevusi apstrīdētās normas, argumentu uzklaušanās tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

12. Ģenerālprokurors pieteikumā Satversmes tiesai izvirzīja sekojošus argumentus:

- 1) apstrīdētās normas pārkāpj no Satversmes 1. un 92. panta izrietošo varas dalīšanas principu, jo likumdevējs ir nepieļaujamā apmērā ierobežojis tiesu varas pilnvaras;
- 2) kaut arī Kriminālprocesa likuma 119. panta pirmā daļa atsaucas uz konsulārajām amatpersonām, kas minētas starptautiskajos līgumos, 1963. gada Vīnes konvencijā par konsulārajiem sakariem ir paredzēta atšķirīga aizsardzības pakāpe, kas piešķirama konsuliem un goda konsuliem. Saeima ir attiecinājusi augstāko konsuliem paredzēto aizsardzības pakāpi arī uz goda konsuliem. Nevienā Latvijas normatīvajā aktā nav ierobežots pieļaujama vienas valsts goda konsulu skaits, līdz ar ko pastāv liels konsulārās imunitātes nelabticīgas izmantošanas risks;
- 3) Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2006-03-0106 ir atzinusi, ka pienākums “veikt visus atbilstošos pasākumus”, lai aizsargātu ārvalstu konsulārās pārstāvniecības, nav

absolūts pienākums. Šī atziņa jāattiecinā arī uz tiesiskuma principa un varas dalīšanas principa ievērošanu un tādejādi Kriminālprocesa likumā jāparedz iespēja veikt kratīšanu goda konsulāta adresē, arī tad, ja tam nepiekrīt goda konsuls.

13. Latvijas Republikas Saeima atbildes rakstā Satversmes tiesai izvirzīja sekojošus argumentus:

1) saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu ir jāizbeidz tiesvedība lietā, ciktāl tā attiecas uz apstrīdēto normu atbilstību tiesiskuma principam, jo Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts neparedz Satversmes tiesas pilnvaras vērtēt likumu atbilstību vispārējiem tiesību principiem;

2) tiesvedība jāizbeidz arī attiecībā uz apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. pantam, jo šī panta garantijas nav attiecināmas uz pirmstiesas kriminālprocesu, jo to veic policija un prokuratūra, kas nepieder tiesu varai;

3) likumdevējam ir plaša rīcības brīvība paredzēt augstāku aizsardzības līmeni ārvalstu konsulārā dienesta darbiniekiem, nekā tas paredzēts Vīnes konvencijā. Izdarot politisku izšķiršanos paredzēt šādu augstāku aizsardzības līmeni, likumdevējs nav pārkāpis varas dalīšanas principu.